

НАПРЯМІЯ 5. ГУМАНІТАРНІ ТА СОЦІАЛЬНІ НАУКИ. ПЕДАГОГІКА. КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-522-1-90>

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМИ КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ У ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ШЛЯХОМ РОЗВИТКУ МІЖПІВКУЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ТА ГРАФОМОТОРНИХ НАВИЧОК

Авдіюк І. І.

*здобувачка магістерського рівня вищої освіти за спеціальністю 016.01
«Спеціальна освіта. Логопедія»*

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: Павленко В. В.

доктор педагогічних наук, доцентка,

*доцентка кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти,
андрагогіки та управління*

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
м. Житомир, Україна*

Мовлення є складною психофізіологічною функцією, яка формується під впливом багатьох факторів: когнітивного, моторного, емоційного та соціального розвитку дитини. Мовна діяльність не є локалізованою виключно в лівій півкулі, а передбачає тісну міжпівкульну координацію. У дітей з ООП цей механізм часто порушено, що вимагає впровадження спеціальних практичних заходів для розвитку міжпівкульної інтеграції.

Міжпівкульна взаємодія забезпечує ефективну обробку інформації, координацію сенсорної та моторної сфер, що є базовими передумовами для формування мовлення. За дослідженнями Сергієнка В. В. активізація мозолистого тіла через вправи з перехресною моторикою сприяє покращенню зв'язності мовлення, темпу мовлення та розуміння мовних інструкцій [3].

У практиці логопедичної роботи використовуються рухливі вправи: «нахрест» (дотик ліктем до протилежного коліна), одночасне малювання двома руками, «дзеркальні» рухи тощо. Ці методи сприяють активації обох півкуль мозку та покращують мовну пластичність [4].

Дрібна моторика тісно пов'язана з мовленнєвим розвитком завдяки спільним нейронним механізмам. Крутій К. Л. зазначає, що розвиток графомоторики активізує зони кори головного мозку, відповідальні за артикуляцію та фонематичний слух [2]. Практичні завдання включають штрихування, обведення контурів, з'єднання точок, роботу з прищіпками, мозаїками, пальчиковими іграми.

Жук О. М. підкреслює, що в дітей з порушеннями мовлення формування навичок письма супроводжується труднощами графічної організації, що вказує на потребу комплексної корекційної роботи, орієнтованої як на моторні, так і на мовні аспекти розвитку [1].

Для досягнення позитивного ефекту рекомендується:

- поєднувати логопедичну та моторну корекцію;
- використовувати вправи з перехресною координацією на кожному занятті;
- впроваджувати вправи на дрібну моторику як підготовчий етап до мовленнєвих завдань;
- проводити заняття в ігровій формі з урахуванням індивідуальних особливостей дитини.

Міжпівкульна інтеграція та розвиток графомоторних навичок – не лише додаткові, а ключові чинники мовленнєвого розвитку дітей з ООП. Практика доводить, що їхнє цілеспрямоване формування значно покращує мовленнєву продуктивність, розуміння та комунікативні здібності дітей [2, 3].

Дослідницька робота проводилася з дітьми з особливими освітніми потребами віком 6–8 років. Заняття були як індивідуальні, так і групові та тривали 30–40 хвилин. У дослідженні взяли участь 10 дітей молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами, які мають порушення мовлення різного ступеня, які виконували програму упродовж 6 місяців. Корекційна програма включає комплекс вправ, спеціальних тренажерів, які спрямовані на розвиток міжпівкульної взаємодії та графомоторних навичок з метою покращення мовленнєвої функції дитини, її когнітивних процесів (уваги, пам'яті, мислення) та формування передумов до навчання письму та читанню.

Проведене дослідження дозволило зробити висновок, що використання тренажерів для розвитку міжпівкульної взаємодії та графомоторних навичок є ефективним засобом корекції мовленнєвих порушень у дітей з особливими освітніми потребами.

Емпіричні дані показали, що цілеспрямоване застосування тренажерів у рамках розробленої корекційної програми позитивно вплинуло не лише на розвиток міжпівкульної взаємодії та графомоторних функцій, а й на формування мовленнєвих навичок у дітей. Відмічено значне

покращення у виконанні завдань, що потребують зорово-моторної координації, просторового орієнтування та довільної регуляції рухів, що є важливою базою для мовленнєвого розвитку.

Зокрема, було зафіксовано:

- Підвищення рівня самостійності у виконанні завдань з 20% до 48% після впровадження програми.
- Суттєве зниження кількості дітей, які демонстрували нездатність до самостійного виконання проб (з 16% до 12%).
- Зменшення вираженості помилок у графомоторних та зорово-моторних завданнях.
- Покращення фонематичного сприймання, мовленнєвої активності та здатності до складання простих фраз і речень.

Особливо важливо, що тренування міжпівкульної взаємодії та розвиток графомоторики позитивно вплинули на активізацію сенсомоторної інтеграції, підвищили рівень довільної регуляції, самоконтролю, що є критично значущим для дітей із мовленнєвими порушеннями, у яких часто спостерігаються недостатність саморегуляції та фіксованість на стереотипних діях.

Дані дослідження підтвердили важливість комплексного підходу до корекційної роботи, що поєднує вправи на розвиток міжпівкульної взаємодії, графомоторики, сенсомоторної інтеграції та мовленнєвої діяльності, а також підкреслили значення поступовості, системності та інтерактивних методів роботи.

Література:

1. Жук О. М. Психофізіологічні засади формування мовлення в дітей із затримкою психічного розвитку. К. : Науковий світ, 2020. 128 с.
2. Крутій К. Л. Розвиток графомоторних навичок у дітей дошкільного віку. Одеса : ПНЦ, 2017. 64 с.
3. Сергієнко В. В. Міжпівкульна інтеграція та мовленнєвий розвиток: теорія і практика. Харків : Видавництво «Ранок», 2021. 96 с.
4. Федоренко Л. П. Корекція мовленнєвих порушень у дітей з особливими потребами. К. : Логос, 2015. 128 с.